

HRVATSKO DRUŠTVO ZA MEDICINSKU EDUKACIJU

Zaključci radnog sastanak "Što nam je činiti?" 7. i 8. travnja 2000.

U raspravi su ustanovljene ove činjenice i stavovi

- 1. Važnost medicinske nastave nije prepoznata**, pa se ne poštuju činjenice
 - da nastavni rad čini bitni dio misije medicinskih fakulteta s dugoročnim utjecajem na aktualnu i buduću zdravstvenu zaštitu i na zdravstvenu kulturu naroda;
 - da je nastavni rad složen i odgovoran zadatak koji se ne može smatrati usputnim produktom znanstvenog i stručnog rada;
 - da nastava ima dugoročni utjecaj na probleme zdravstva, zadovoljavanja zdravstvenih potreba (koje su u porastu zbog promjene u demografskoj strukturi populacije i zbog socijalnih problema) i na zapošljavanje zdravstvenih radnika.
- 2. Postoji opći nepovoljni stav prema nastavi i neadekvatan položaj nastavnog rada** i nastavnika, što se vidi po tome
 - da je nastavni rad društveno zapostavljen i malo cijenjen i da se to ogleda i na univerzitetima, pa i na medicinskim fakultetima
 - da se u teškoćama nastavnog rada na medicinskim fakultetima ogledaju teškoće i oskudice koje su aktualni problem zdravstvene prakse i znanstvenog rada
 - da se položaj nastave ogleda i u neadekvatno niskoj cijeni znanstvenog i nastavnog rada (uz otvoreno pitanje da li se postojeća sredstva racionalno troše).
- 3. Teški uvjeti za rad medicinskih nastavnika, osobito nastavnika kliničkih struka**, što je vidi po tome
 - da oni imaju trostruko opterećenje od kojeg je danas najveće u zdravstvenoj skrbi;
 - nedovoljno organizirana nastava;
 - pasivni položaj studenata u nastavi.
- 4. Politika otvaranja prema kriterijima razvijenijih evropskih zemalja prihvaćena i ocijenjena pozitivno, te je naglašeno da se njeno ostvarenje može i mora pomoći**
 - intenzivnijim prijenosom informacija i tehnologije;
 - stvaranjem multiplih veza između fakulteta u Hrvatskoj
 - otvaranjem i širenjem veza s medicinskim fakultetima drugih zemalja, uključujući i razmjenu studenata i stručnjaka;
 - sudjelovanjem u međunarodnim projektima o medicinskoj nastavi, koji su sada otvoreni i našim fakultetima;

5. O problemima u vezi s poboljšanjem nastave i položaja nastavnika treba govoriti na četiri razine

- **osobnoj razini**, tj. zanimanja, poziva, talenta i sposobnosti nastavnika;
- razini provođenja i **organizacije nastave**: uključujući pitanja sadržaja i metoda nastave;
- **institucionalnim problemima** medicinskih fakulteta, uključujući prijem, razvoj, nagrađivanje i način napredovanja nastavnika
- **širim političkim problemima u osiguranju sredstava i druge potpore i dugoročnih uvjeta rada u medicinskoj nastavi.**

6. Ustanovljeno je da slični problemi postoje u mnogim zemljama Evrope i razvijenog svijeta, što se vidi po

- smanjivanju interesa za upis medicine
- smanjivanju interesa za akademsku karijeru nastavnika, osobito kliničkih nastavnika

Kao prioritetne mjere predloženi su za daljnju raspravu ovi prijedlozi uz dileme koje bi trebalo razriješiti prije njihove primjene:

1. Jasna politika i stav vlasti i svih zainteresiranih organizacija (profesionalnih organizacija) o perspektivi medicinske nastave

- stremljenju izvrsnosti u nastavi i usporedivosti s Evropskim standardima
- primjerenom financiranju obzirom na adekvatno plaćanje uložnog rada
- **uvođenje usklađene međusobne (peer) evalvacije nastave:**
 - kod natječaja za popunu radnih mjesta
 - kod završnih ispitivanja studenata (po mogućnosti na način koji se kani ili upotrebljava u razvijenijim zemljama Evrope)
- politikom kvalitete uz razvijanje manjih i srednje velikih fakulteta, bez traženja "racionalizacije" stvaranjem velikih institucija na uštrb kvalitete edukacije.
- potpora nastavnih ustanova pri natječajima za međunarodne projekte i za igranje istaknute uloge kao prijenosnik iskustava i tehnologije za zemlje Južne, Srednje i Istočne Evrope
- potpomaganje svih oblika suradnje među medicinskim fakultetima u Hrvatskoj, kako na razini uprava fakulteta, tako i po strukama i posebno među zainteresiranima za razvoj nastave. Tu se vidi i uloga HDME.
- ZA RASPRAVU: eksperimentalnim uvođenjem privatnih medicinskih fakulteta

2. Promjena sadašnjeg sustava s premostivim, ali jasnim razgraničenjem akademske karijere nastavnika na

- nastavnike, koji se pretežno bave nastavom i medicinskom ili drugom stručnom praksom (što se mjeri postignutim ishodom nastave i prepoznatom stručnom izvrsnošću, te publikacijama u nacionalnim i međunarodnim stručnim časopisima, uz znanstveni rad relevantan za struku koju predaju);
- znanstvenike, koji se pretežno bave znanstvenim istraživanjima, a dodatno medicinskom praksom i povremeno nastavom (što se mjeri objavljenim znanstvenim radovima u odabranim časopisima, mjerama citiranosti, te znanstvenim tehnološkim patentima, ali i obavljenom minimalnom nastavom i objavljivanjem stručnih i preglednih članaka u časopisima u zemlji).

3. Potaknuti akcije za unapređenje kvalitete nastavnog rada

- iskoristiti objavljena iskustva u drugim zemljama
- stvoriti formalne i neformalne grupe (kružoke, "quality circles") ba svim fakultetima
- potaknuti takve grupe među studentima i među nastavnicima, kako po katedrama i predmetima, tako još i više po nastavnim cjelinama, godinama studija i sl.

Pri tome su navedeni ovi problemi koje treba **dalje razraditi**:

- način mjerenja ishoda nastave (anketama, ocjenama stavova po skalama procjene, SIEN metodom, te analizom rezultata ispita i uspjehom na testovima znanja, te godišnjim ocjenama šefa katedre i planovima promjena za sljedeću godinu)
- reviziju ocjena istraživačkog rada uz dodavanje sadašnjim mjerilima također ocjenu sadržaja i praktične primjene rezultata istraživanja u praksi, te ocjenama šefa katedre ili vršnjaka jednom godišnje.
- koje će biti sankcije prepuštene lokalnoj grupi ("žuti kartoni": utjecaj na plaću, napredovanje i sl.) i mjerama isključenja iz nastavnog i/ili znanstvenog procesa (povremeno ili stalno) ("crveni kartoni") uz eventualni gubitak radnog mjesta

4. Uvesti postupke eksterne (nacionalne i postepeno internacionalne) kontrole i metoda unapređenja kvalitete nastave (od kojih brojne trebaju daljnju razradu i empirijska istraživanja prije primjene):

- nacionalnim (i postepeno internacionalnim) raspisivanjem natječaja za prijem i napredovanje nastavnika
- jačanjem. prema zajedničkim dogovorima i u javnim uvjetima, ocjene nastupnih predavanja i eventualno drugih načina ocjene sposobnosti budućih nastavnika (uz tajno glasovanje ispitivača uz usklađivanje mišljenja u nekoliko faza, te uz javno potpisivanje konačne odluke s osobnom odgovornošću za posljedice, odn. službenim praćenjem sudjelovanja ispitivača i njihovih konačnih ocjena uz usporedbu s kasnijom performansom ocjenjivanog)
- dogovorom o kriterijima studentskih ispita i razmjenom ispitivača
- praćenjem seta podataka (o provedenoj nastavi, o rezultatima ispita kod pojedinih nastavnika i sl.)
- uvođenjem nacionalnih kriterija za ocjenu nastavnih aktivnosti, uz redovite popravke i revizije na temelju stručnih savjetovanja

5. Razrada i primjena mjerila za ocjenu nastavnog rada u postupku za napredovanje nastavnika

- na temelju iskustava i dokumenata koji postoje treba dalje razraditi i normativizirati kriterije za nastavni rad, kako bi se uravnotežili nastavni i znanstveni kriteriji
- među mjerilima treba razraditi kriterije za minimalnu količinu obavljene formalne nastave, sudjelovanje u neobveznim oblicima nastave i rada sa studentima, sudjelovanje u ispitima i distribuciju ocjena, način ocjenjivanja sa strane kolega i i predsjednika katedre, proces prikupljanja ocjene studenata, tipove i broj nastavnih publikacije, definiciju i sadržaj ocjena o unapređenju nastavnih metoda, poboljšanju kvalitete nastave, razradu prikupljanja mišljenja nezavisnih stručnjaka o stručnom i nastavnom radu, kriterije vezane za rad u tijelima koja se bave nastavom i u radu domaćih i međunarodnih udruga koje se bave unapređenjem nastave itd.
- osim kvantitativnih podataka treba predvidjeti ocjenu sadržaja, analizu nastavom pokrivenih područja, dinamiku razvoja i konkretna (potpisana) mišljenja kolega
- za osiguranje kvalitete ocjena bit će potrebno njihovo praćenje, analiza po kriterijima i imenima onih koji su dali ocjene, te godišnji izvještaji nastavno-

znanstvenom vijeću o provedenim napredovanjima i kriterijima za one koji su napredovali, kako bi se osigurala osobna odgovornost i uskladila stajališta onih koji su u povjerenstvima za ocjenjivanje

- treba odmah, prije razrade potpunog sustava početi s pokusnom primjenom pojedinih kriterija

6. Promjene u upravljanju fakultetima

- centralizacijom odgovornosti za provođenje ispita i za trening medicinskih vještina (uključujući i umijeće komunikacije, etičke stavove itd.)
- konkretizacijom prava studenata u određivanju sadržaja nastave, predlaganju elektivnih predmeta, ocjenjivanju nastave i pojedinih nastavnika, recenziji udžbenika. Taj stručni utjecaj treba odijeliti od "sindikalne zaštite" studenata u traženju svojih prava i "povlastica" zbog općeg teškog stanja, nepoznavanja stranih jezika i sl.
- daljnje praćenje razvoja elektronske potpore studiranja i osiguranje pune mogućnosti informiranja svih nastavnika i studenata s vezama između fakulteta i s internetom
- izbjegavanjem formalnih oblika kontrole i anketa koje kasnije odlaze "u koš". već vezivanjem takvih postupaka s nastavnim procesom.
- prepoznavanjem dokumentiranih nastavnih konzultacija (osobno ili elektronskim medijima) kao dijela nastave
- postupcima stalnog popravljavanja stanja i unapređenja kvalitete s uvođenjem "quality circles" u manjim jedinicama, a ne radikalnim mijenjanjem satnice i organizacijskih okvira nastave.

7. U praktičnoj kliničkoj nastavi provesti, analizirati i vrednovati odjeljivanje formalne nastave i rada na odjelima po sistemu tzv. clinical clerkship ili famulature, kod čega studente rade na odjelima, a njihov se rad prati i ocjenjuje. Kod pripreme treba

- ocijeniti realne potrebe za radom studenta i njihove radne zadatke
- rasporediti studentske grupe tako da se grupe prekrivaju i mlađi uče od starijih i pokrivaju "radna mjesta" na odjelima preko cijele godine
- zahtijevati ocjene rada studenata pomoću "ček-lista" i opisnih ocjena šefa odjela.
- pratiti, kontrolirati rad i ocjenjivati pojedine odjele u omogućavanju odgovornog praktičnog rada studenata obilascima, anketama studenata, te analizom ocjena koje su studenti dobili za svoj rad na odjelu

8. Posebnu pažnju posvetiti što ranije odabiru i pravodobnom osposobljavanju talentiranih kandidata za nastavnike i onih koji žele postati nastavnicima. Radi se o skupu moralnih i komunikacijskih osobina, koje se teško mjere kao i karakteristike budućeg izvrsnog liječnika, pa treba

- **poduprijeti provođenje razrađenog poslijediplomskog tečaja "Umijeće medicinske nastave", koji je inicirao HDME u suradnji s upravama medicinskih fakulteta**

- razraditi metode postupaka i mjerenja za ocjenu spomenutih sposobnosti
- organizirati nastavu i radna savjetovanja kojima će se razvijati takve bitne sposobnosti nastavnika (značajna uloga HDME)
- na katedrama raspravama vršnjaka postepeno uvesti uzajamne ocjene uspješnosti i pravodobno otkrivanje situacija kad "labudovi postanu umorni".